

Mavisel Yener'in Çocuklara Yönelik Öykülerindeki Eğitsel İletiler Üzerine Bir

Araştırma *

Enise CESUR**

Bayram BAŞ***

Öz

Eğitimde kazandırılmak istenen değerler öğrenciye çeşitli yollarla verilebilir. Bu yollardan biri de yazınsal değeri olan edebi eserlerdir. Bu bağlamda hikâyeler, eğitsel ileti aktarılması konusunda önem taşıyan edebi türlerden biridir. Hikâyelerde aktarılan iletiler, çocukların kişisel özelliklerinin gelişimine katkı sağlarken, yaşadığı toplumun kültürel öğelerini öğrenmesine ve toplumsallaşma sürecine katılmasına yardımcı olur. Bu düşünceden hareketle araştırmada, Mavisel Yener'in çocuklara yönelik yazdığı hikâyelerindeki eğitsel iletileri tespit etmek ve eğitsel iletilerin sunuluş biçimini ortaya koymak amaçlanmıştır. Yazarın incelenen 75 hikâyesinde yer alan eğitsel iletiler nitel araştırma kapsamında doküman incelemesi yöntemiyle saptanmış ve yorumlanmıştır. Mavisel Yener'in incelenen eserlerinde toplam 592 ileti tespit edilmiş ve bu iletilerin 478'i kişisel gelişimi, 96'sı toplumsal gelişimi, 15'i ulusal gelişimi, 3'ü ise evrensel düşüncenin gelişimini destekler niteliktedir. Çalışma sonuçları gerek eğitimcilerin gerek de ebeveynlerin çocuklar için seçtikleri hikâyelerin, iletiler konusunda nelere dikkat etmeleri gerektiği noktasında rehberlik edecek ve ilkökul düzeyindeki çocukların Mavisel Yener'in hikâyelerinden ne derece faydalanacakları konusunda yardımcı olacaktır.

Anahtar Kelimeler: İleti, eğitsel ileti, hikâye, Mavisel Yener

A Study On Educational Messages of Mavisel Yener's Children Directed Stories

Abstract

Values that are desired to be granted in education can be given to the student by means of a variety of methods. One of them is using written works that have literary value. In this respect, stories are one of the literary genres that have importance in narrating the educational message. Messages narrated in stories help the children to learn the cultural elements of society and participate in the process of socialization while they are contributing to the characteristics of his/her personality. From this notion, in the study it is aimed to identify the educational messages in the stories of Mavisel Yener and reveal the way of presentation them. The educational messages partaking in 75 stories of the author were identified and interpreted within the context of qualitative research by means of document review method. A total of 592 messages have been identified within the works of Mavisel Yener and 478 of these messages are such as to support personal development, 96 of them social development, 15 of them national development and 3 of them universal thinking development.

* Bu makale Doç. Dr. Bayram Baş danışmanlığında Enise Cesur tarafından hazırlanan "Mavisel Yener'in Çocuklara Yönelik Öykülerindeki Eğitsel İletiler" adlı yayınlanmamış yüksek lisans tezinden özetlenerek üretilmiştir.

** İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Öğrencisi. İstanbul, e-posta:enise_ersin@hotmail.com

*** Doç., Dr. Yıldız Teknik Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Ana Bilim Dalı. İstanbul, e-posta: bayrambas@gmail.com

The results from this study are going to guide either educators or parents about what aspects they should take care related with the messages of the stories which they chose for their children and help to what extent will the primary school students benefit from the stories of Mavisel Yener.

Key Words: Values education, Educational Message, Story, Mavisel Yener.

Giriş

Eğitimden beklenen; bilgi ve beceri kazandırma dışında, bireyin kişisel ve toplumsal değerleri tanımaya ve kazanmasına yardımcı olmasıdır. “Değerler, davranışlarımıza yol gösteren, rehberlik eden inançlar ve kurallardır. Eylem ve davranışlarımızın yerindeliğini, etkililiğini, güzelliğini, ahlakliliğini belirlemeye hizmet eden ilke ve standartlardır” (Hökelekli, 2011:285). Gerek davranışlarımızda gerek topluma uyum sağlamamızda bizi aydınlatan en büyük etkenlerdir.

Eğitimde kazandırılmak istenen değerler öğrenciye çeşitli yollarla verilebilir. Bu yollardan biri de yazınsal değeri olan edebi eserlerdir. Aslan’a (2010:49)göre, edebi eserler; “Bir his, duygu coşmasının, bir vecd, yahut bir sevincin, coşkunun verdiği ilhamın eseri olmak dolayısıyla değerler ve maneviyat alanına kategori olarak daha yakındır. Bu bakımdan edebi eserler, değerleri anlatma ve hissettirmede pek çok imkân sunmaktadır”

Edebî eserlerin yazılış amaçlarından en önemlisi ileti (mesaj) aktarmaktır. “Çocuk edebiyatı ürünleri, genellikle çocuğa doğru davranış kalıplarını ve toplum içinde uyulması gerekli kuralları öğretmek; sevgi, saygı, iyilik, dürüstlük, yardımlaşma gibi bir takım değerleri kazandırmak; özetle çocuğu hayata karşı hazırlamak amacı gütmektedir. Bu amaç doğrultusunda yazılan her çocuk edebiyatı ürünü farklı mesajlar içermekte ve çocuğun dünyasında bir yer edinmeye çalışmaktadır” (Arseven, 2005:42).

Latince “communicare” fiilinden gelen iletişim, Nazik ve Bayazit’e göre (2005:97), “İnsanlar arasında bilgi, düşünce, anlayış ya da duyguların karşılıklı olarak aktarılması süreci olarak tanımlanabilir”

Babacan’a göre iletişimin amacı, “Zihinler arasında ortak bir algı oluşturmaktır. Her iletişim etkinliğinin bir amacı, iletilmek istenen bir mesajı ve vermek istenen bir hedef kitlesi vardır” olarak açıklamaktadır (2007: 12).

İletişim süreci gönderilen mesajın alıcıya anlaşılır biçimde ulaştırma işlemidir. “İletişim sürecini başlatan kişiye kaynak; kaynaktan alıcıya gönderilen uyarıcılara mesaj; mesajın alıcıya iletilmesini sağlayan araç, yöntem ve tekniklere kanal; gönderilen mesaja hedef olan kişiye alıcı; alıcının kaynak tarafından gönderilen uyarıcılara verdiği tepkiye dönüt denir” (Ergin ve Birol, 2005:27). Yazınsal iletişimde kaynak yazar, mesaj ileti, kanal yazınsal metinler, alıcı da okurdur.

Yazınsal iletişim öğelerinden olan mesaj (ileti) bu araştırmanın konusu olduğu için derinlemesine incelenecektir.

Ergin iletiyi, “Mesaj, bir ya da birden fazla kişinin bilişsel, duyuşsal ya da psikomotor davranışlarında değişiklik yapmak amacıyla düzenlenen işaretler örüntüsü” (2012:43); Özdemir ise iletiyi, yazarın yazma amacı olarak değerlendirmiş ve “Yazarı yazmaya iten başka bir deyişle okuyucusuna vermek istediği ana düşünce, ana duygu” (1983:16)olarak tanımlamıştır.

Sever (2013:140), öğretici metinlerle edebiyat yapıtlarındaki iletinin farklı anlamlar taşıdığını belirtmiştir. “Öğretici metinlerde, yazarın savunduğu, vermek istediği düşünce biçimi; edebiyat yapıtlarındaki ise sanatçının okurlarında yaratmak ya da oluşturmak istediği duygu ve düşünce ortaklığı akla gelmelidir”

Eğitimin amacı çocuklarda olumlu davranış değişikliği kazandırma olduğuna göre çocuk kitaplarının da bu amacı dil, içerik ve anlatım olarak desteklemesi gerekmektedir. Kitaplardaki iletilerin çocuğa sezdirilerek ve bu amaca uygun olarak aktarılması önemlidir.

Çocuklara edebi metinler aracılığıyla aktarılan iletilerin eğitsel olması son derece önemlidir. İletilerde bulunması gereken genel özellikler:

- İletiler çocuğun bilişsel, duyuşsal gelişim özelliklerine uygun olmalı, çocuğun söz konusu gelişim boyutlarına olumlu katkılarda bulunmalıdır.
- İletiler ile konu-tema arasında yakın bir ilişkinin olmasına dikkat edilmeli.
- İletilerin aktarımında önemli bir araç olan konu, dil ve anlatım gibi özellikler, kendi içlerinde bir uyumu barındırmalıdır.
- İletilerin aktarımında anlatılan metnin özelliği de dikkate alınarak, elden geldiğince zengin bir yola başvurulmalıdır. Yani sadece örtük iletiler şeklinde değil, yerine göre doğrudan, dolaylı ve soru şeklindeki iletilerin de metnin içine yedirmiş olmalıdır.
- İletiler tıpkı tema/ ana fikir gibi eserin yazılma nedeni haline gelebileceği için en az tema/ ana fikir kadar üzerinde ciddi bir biçimde durulmalıdır” (Demirel, Geçen, Seven, Tozlu, Uludağ, 2011:58,59).
- İleti kavramı ile ilgili diğer önemli husus da iletilerin okuyucuya nasıl aktarılacağıdır.

Sever (2013:140)’e göre, öğretme maksatlı bir kitapla yazınsal nitelikli bir kitabın ileti aktarımın birbirinden farklı olduklarını şöyle ifade etmiştir: “Öğretme amacıyla hazırlanan bir çocuk kitabında temel amaç, çocuklara, öncelikle bilgi aktarmak, onların doğrudan bilgilenmelerini sağlamak; yazınsal nitelikte bir kitabın amacı ise çocukların, sezme, duyma düşünme yetilerini geliştirmek, onlara insana özgü duyarlılıklar kazandırmaktır”.

Özdemir de, iletilerin veriliş biçiminin yazı ve yaratılara göre değişiklik göstereceğini şöyle aktarmıştır: “Öğretici boyutlu gazete ve dergi yazılarında ileti önceden saptanmıştır. Konu bu iletiyi somutlayıp yansıtmak için bir araçtır yalnızca. Yazınsal metinlerdeki ileti kesin bir yargıya dönüştürülerek aktarılamaz. Örtük ileti, gizli bir anlam gizli bir öz yükler” (1983: 16).

Dolaylı ve doğrudan iletileri aktarma şekli, yazarın, edebi yapıtını yazınsal ölçütlere göre yazıp yazmadığını belirleyecektir.

Çocuklara verilebilecek nitelikli eğitimin en temel yapısı onları doğru çocuk yazınlarıyla buluşturmak olacaktır. Yazınsal metinlerde bulunan iletiler üzerine yapılan çalışmalar, yeni yapılacak olan çalışmalara yön vermesi adına önemlidir. Bu doğrultuda çalışmanın amacı, Mavisel Yener'in çocuklara yönelik yazdığı hikâyelerindeki eğitsel iletileri tespit etmek ve eğitsel iletilerin sunulmuş biçimini ortaya koymaktır.

Bu çalışmada belirlenen alt problemler şu şekildedir:

1. Mavisel Yener'in hikâyelerinde kişisel gelişimi destekleyen eğitsel iletiler nelerdir?
2. Mavisel Yener'in hikâyelerinde toplumsal gelişimi destekleyen eğitsel iletiler nelerdir?
3. Mavisel Yener'in hikâyelerinde ulusal düşüncenin gelişimini destekleyen eğitsel iletiler nelerdir?
4. Mavisel Yener'in hikâyelerinde evrensel düşüncenin gelişimini destekleyen eğitsel iletiler nelerdir?
5. Mavisel Yener'in hikâyelerinde yer alan eğitsel iletilerin aktarım şekli nasıldır?

Yöntem

Bu çalışmada nitel araştırma desenlerinden doküman incelemesi kullanılmıştır. Mavisel Yener'in hikâyelerinde yer alan eğitsel iletiler doküman incelemesi yöntemiyle saptanmış ve yorumlanmıştır.

Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar. Nitel çalışmada doküman incelemesi tek başına bir veri toplama yöntemi olabileceği gibi diğer veri toplama yöntemleri ile birlikte de kullanılabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2013:217).

Araştırmanın İnceleme Nesneleri

Mavisel Yener'in 7-11 yaş grubu öğrencilerine uygun olan hikâye kitaplarındaki eğitsel iletilerin saptanması amacıyla yapılan bu araştırmanın inceleme nesneleri, 23 tane kitap ve toplam 75 hikâyedir. Araştırmaya sadece Gitme 'Dönmezsın' ve Derin Yırtmaç hikâye kitapları ilkokul öğrencilerinin yaşına uygun olmadıkları için dâhil edilmemiştir.

Tablo.1 Araştırmada kullanılan hikâyeler ve yayınevleri

S.NO.	KİTAP ADI	ÖYKÜ SAYISI	YAYINEVİ
1	Zeki'nin Zekası Kaçtı	4	BİLGİ YAYINEVİ
2	Kızlar Sünnet Olur Mu?	9	BİLGİ YAYINEVİ
3	Çikolata Zamanı	5	BİLGİ YAYINEVİ
4	Zaman Torbası	5	BİLGİ YAYINEVİ

Tablo.1 (Devamı) Araştırmada kullanılan hikâyeler ve yayınevleri

5	Hayaletten Mektuplar	4	UÇANBALIK YAYINEVİ
6	Üşengeç	18	BİLGİ YAYINEVİ
7	Öğretmen Neden Çıldırıldı?	10	UÇANBALIK YAYINEVİ
8	Vampir Oyküsü	5	BİLGİ YAYINEVİ
9	Armut Kafa Ailesinin Serüvenleri		
9.1	İkizler Okula Başlıyor	1	BİLGİ YAYINEVİ
9.2	Köpekleri Seven Kedi	1	BİLGİ YAYINEVİ
9.3	Papağanlar Ne Yer	1	BİLGİ YAYINEVİ
9.4	Sihirbaz Dinazor	1	BİLGİ YAYINEVİ
9.5	Piyano Çalan Kedi	1	BİLGİ YAYINEVİ
10	Haylaz Patinin Serüvenleri		
10.1	Haylaz Köpek Pati	1	TUDEM YAYINEVİ
10.2	Kremalı Köpek Gofreti	1	TUDEM YAYINEVİ
10.3	Flüt Çalan Köpek	1	TUDEM YAYINEVİ
10.4	Korkunç Gölge	1	TUDEM YAYINEVİ
10.5	Öğretmen Sınıfa Ne Getirdi	1	TUDEM YAYINEVİ
11	Paylaco Okulu		
11.1	Ödevimi Kim Yapar	1	BİLGİ YAYINEVİ
11.2	Unuttum Öğretmenim	1	BİLGİ YAYINEVİ
11.3	Sınıfta Karmaşa	1	BİLGİ YAYINEVİ
11.4	Sınıftaki Aslan	1	BİLGİ YAYINEVİ
11.5	Çantadaki Hazine	1	BİLGİ YAYINEVİ

Tablo 1'e göre, araştırmada kullanılan hikâye kitaplarının 5 tanesi Tudem Yayınevi'nden, 2 tanesi Uçanbalık Yayınevi'nden ve 16 tanesi de Bilgi Yayınevi'nden elde edilmiştir.

Verilerin Toplanması

Araştırmanın inceleme nesnelere göre Mavisel Yener'in 23 tane hikâye kitabı Tablo 1'de yer alan ilgili yayınevlerinden temin edilmiştir. Elde edilen dokümanlar yayınevlerinden elde edilmiş ve asıllarının aynıdır. Herhangi bir şekilde dokümanlar üzerinde oynanmamıştır. Bandrollü olmalarına dikkat edilmiştir. Verilerden çıkarılan kavramlara göre yapılan kodlama sistemi esas alınarak her bir hikâye okunmuş ve incelenmiştir. İnceleme sonucunda tespit edilen eğitsel iletiler bir araya getirilmiş benzerlik ve farklılıklarına göre ayrı ayrı gruplanarak kategoriler oluşturulmuştur. Her eğitsel ileti ilgili kategorinin altına işlenmiştir. Yapılan kodlamalar ilgili bölümlerde yorumlanmıştır.

Verilerin Analizi

Dokümanlar (öykü kitapları) tek başına bu araştırmanın tüm veri setini oluşturmaktadır. Araştırma, Mavisel Yener'in öykülerindeki eğitsel iletileri saptama amacına yönelik olduğu için içerik analizine tabi tutulmuştur. İçerik analizi, "araştırmacı tarafından tanımlanmış araştırma sorusu açısından önem arz eden anlam içerikleri üzerinde odaklaşan bir arama ve tarama stratejisidir" (Gökçe, 2006:17).

Verilerin analizinde içerik analizi tekniklerinden kategorisel içerik analizi kullanılmıştır. Verilerin kodlanmasında, "Verilerden çıkarılan kavramlara göre yapılan kodlama" esas alınmıştır. "Bu tür

araştırmalarda araştırmacı, verileri satır satır okur ve araştırmacının amacı çerçevesinde önemli olan boyutları saptamaya çalışır. Ortaya çıkan anlama göre araştırmacı, belirli kodlar üretir ya da doğrudan verilerden yola çıkarak kodlar oluşturur (Şimşek ve Yıldırım, 2013:264).

Mavisel Yener'in 23 tane hikâye kitabı, tümevarımcı bir analize tabi tutularak okunmuş ve 56 farklı eğitsel ileti tespit edilmiştir.

Bu iletiler bir araya getirilerek incelenmiş, benzerlik ve farklılıkları doğrultusunda tematik bir kodlama yapılmıştır. Bu tematik kodlama sonucu kategoriler oluşturulmuştur. Kategoriler ve altındaki iletiler uzman görüşüne sunulmuş ve Tablo 2'de gösterilen 4 tane kategori oluşturulmuştur.

Tablo 2. Araştırma verilerine göre oluşturulan kategoriler

Kişisel Gelişimi Destekleyenler
Toplumsal Gelişimi Destekleyenler
Ulusal Düşüncenin Gelişimini Destekleyenler
Evrensel Düşüncenin Gelişimini Destekleyenler

Kategoriler veya temalar toplumsal, ulusal, kişilik, evrensel olmak üzere 4 grupta toplanmıştır.

Kategorik kodlamada; kişisel gelişimi destekleyen eğitsel iletilerin her birine "K" harfi, toplumsal gelişimi destekleyen eğitsel iletilerin her birine "T" harfi, ulusal düşüncenin gelişimini destekleyen eğitsel iletilerin her birine "U" harfi, evrensel düşüncenin gelişimini destekleyen eğitsel iletilerin her birine "E" harfi verilerek kodlama yapılmıştır.

Kodlamada harfler kategori adını, 1'den başlanarak verilen sayılar ise buldukları kategoriye göre iletilerin sıralamasını göstermektedir. Daha sonra her bir iletinin aktarılma şekline bakılarak doğrudan aktarılan iletiler için "1" rakamı ve dolaylı yoldan aktarılan iletiler için "2" rakamı kodlamalara eklenmiş ve kodlama tekrar düzenlenmiştir.

Araştırma verilerine göre tespit edilen eğitsel iletiler kategorilere ayrılıp kodlama yapıldıktan ve düzenlendikten sonra aşağıdaki tablolar oluşturulmuştur.

Tablo 3. Kişisel gelişimi destekleyen eğitsel iletilerle ilgili kodlama

İleti Kodu	İleti Adı	İleti Kodu	İleti Adı	İleti Kodu	İleti Adı
K1	Sorumluluk Almak	K15	Hayal Gücünü Kullanmak	K29	Güvenmek-Güvenilir Olmak
K2	Alay Etmemek-Küçümsememek	K16	Vefalı Olmak	K30	İşini Severek Yapmak
K3	Tedbirli Olmak	K17	Sevgiye Değer Vermek	K31	Emanete Sahip Çıkmak
K4	Bencil Olmamak	K18	Fikirlere Saygı Göstermek	K32	Araştırmacı Kişiliğe Önem vermek
K5	Çalışmaya Değer Vermek	K19	Kararlı Olmak	K33	Yaşama Sevinci ile Dolu Olmak
K6	Çözüm Odaklı Düşünmek	K20	Emeğe Saygı Duymak	K34	Hoşgörülü Olmak
K7	Ön yargılı Olmamak	K21	Özgüven Sahibi Olmak	K35	Azimli Olmak
K8	Sağlığını Korumak	K22	Dikkatli Olmak	K36	Tutumlu Olmak
K9	Düşünceli Davranmak	K23	Hatalardan Ders Almak	K37	Tutarlı Olmak

Tablo 3. (Devamı) Kişisel gelişimi destekleyen eğitsel iletilerle ilgili kodlama

K10	Empati Kurmak	K24	Sabırlı Olmak	K38	Üşengeç Olmamak
K11	Öfke Kontrolünü Sağlamak	K25	Temizliğe Önem Vermek	K39	Soğukkanlı Olmak
K12	Çocuğa Değer Vermek	K26	Fedakâr Olmak	K40	Dürüst Olmak
K13	Dostluğa Önem Vermek	K27	Zamanı Etkin Kullanmak	K41	Alçak gönüllü Olmak
K14	Öfke Kontrolünü Sağlamak	K28	Geçmişe Değer Vermek		

Kişisel gelişimi destekleyen eğitsel ileti kategorisine uygun olan 41 çeşit ileti tespit edilmiştir.

Tablo4. Toplumsal gelişimi destekleyen eğitsel iletilerle ilgili kodlama

İleti Kodu	İleti Adı	İleti Kodu	İleti Adı
T1	Komşuluk İlişkilerini Yaşatmak	T2	Gelenek Görenekleri Yaşatmak
T3	Toplumsal Eşitliği Gözetmek	T4	Görgü Kurallarına Uymak
T5	Birlik ve Beraberliği Sağlamak	T6	Yardımsaver Olmak
T7	Doğru İletişim Kurmak	T8	Hakka Saygı Duymak
T9	Misafirperver Olmak	T10	Yol Gösterici Olmak
T11	Paylaşmak		

Toplumsal gelişimi destekleyen eğitsel ileti kategorisine uygun olan 11 çeşit ileti tespit edilmiştir

Tablo 5. Ulusal düşüncenin gelişimini destekleyen eğitsel iletilerle ilgili kodlama

İleti Kodu	İleti Adı
U1	Vatanını Sevmek
U2	Dil Bilincini Oluşturmak
U3	Çevre Bilinci Oluşturmak

Ulusal gelişimi destekleyen eğitsel ileti kategorisine uygun olan 2 çeşit ileti tespit edilmiştir.

Tablo 6. Evrensel düşüncenin gelişimini destekleyen eğitsel iletilerle ilgili kodlama

İleti Kodu	İleti Adı
E1	Barış İçinde Yaşamak

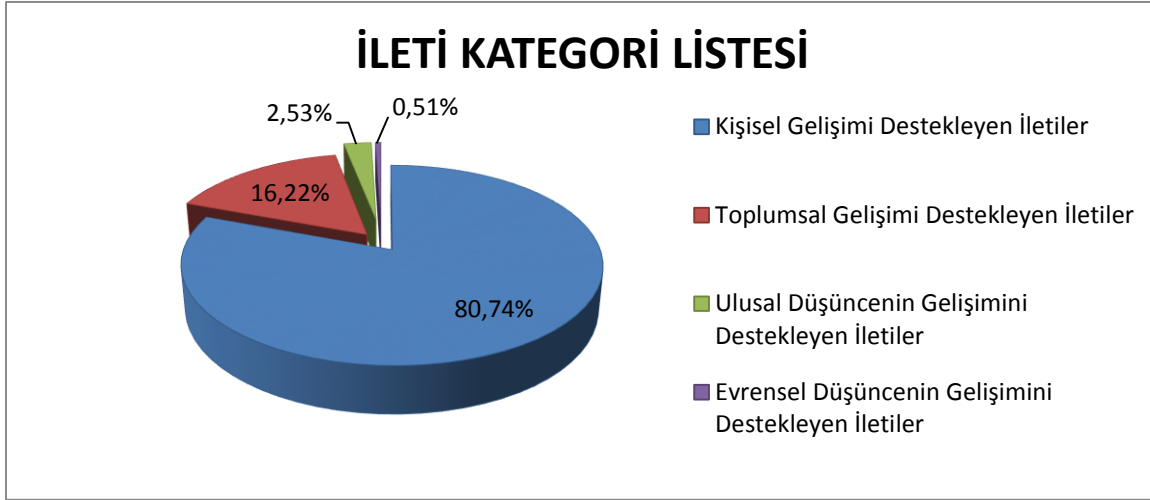
Evrensel gelişimi destekleyen eğitsel ileti kategorisine uygun olan 1 çeşit ileti tespit edilmiştir.

Araştırma sürecinde tespit edilen iletiler benzerlik ve farklılıklarına göre tematik bir kodlamayla uygun kategorilere yerleştirilmiş daha sonra bu kategoriler ve altındaki iletiler uzman görüşüne sunulmuştur. Uzman görüşlerinden alınan dönütler doğrultusunda tekrar kategoriler ve altında yer alan iletiler düzenlenmiştir. Çalışmanın inandırıcılığı ve tutarlığı bu şekilde sağlanmıştır.

Bulgular ve Yorum

Bu bölümde Mavisel Yener'in hikâyelerine yönelik tespit edilen eğitsel iletiler ve bu iletilerin aktarılış şekline dair bulgular verilmiştir.

Grafik 1. Mavisel Yener'in hikâyelerinde tespit edilen eğitsel iletilerin kullanılma oranları

İncelenen hikâyelerde 592 tane eğitsel ileti tespit edilmiştir. Bunların %80.74'ünü kişisel gelişimi destekleyen ileti, % 16.22'si toplumsal gelişimi destekleyen ileti, % 2.53'ü ulusal düşüncenin gelişimini destekleyen ileti ve % 0.51'i evrensel düşüncenin gelişimini destekleyen ilettir.

Tablo 7. Hikâyelerdeki iletilerin sunuluş şekline göre sayıları

Doğrudan Aktarılanlar	35
Dolaylı Yoldan Aktarılanlar	550

İncelenen 75 tane hikâyede 35 ileti doğrudan aktarılırken 550 ileti de dolaylı yoldan aktarılmıştır.

Tablo 8. Kişisel gelişimi destekleyen iletilerin kullanım sıklığı

İleti Adları	F	%
Sorumluluk Almak	55	9,29%
Alay Etmemek- Küçümsemek	14	2,36%
Tedbirli Olmak	28	4,73%
Bencil Olmamak	15	2,53%
Çalışmaya Değer Vermek	5	0,84%
Çözüm Odaklı Düşünmek	14	2,36%
Önyargılı Olmamak	27	4,56%
Sağlığını Korumak	31	5,24%
Düşünceli Davranmak	12	2,03%
Empati Kurmak	21	3,55%
Öfke Kontrolünü Sağlamak	4	0,68%
Çocuğa Değer Vermek	16	2,70%
Dostluğa Önem Vermek	19	3,21%
Okumaya Önem Vermek	25	4,22%
Hayal Gücünü Kullanmak	10	1,69%
Vefalı Olmak	3	0,51%
Sevgiye Değer Vermek	40	6,76%
Fikirlere Saygı Göstermek	6	1,01%

Tablo 8. (Devamı) Kişisel gelişimi destekleyen iletilerin kullanım sıklığı

Kararlı Olmak	10	1,69%
Emeğe Saygı Duymak	9	1,52%
Özgüven Sahibi Olmak	14	2,36%
Dikkatli Olmak	5	0,84%
Hatalardan Ders Almak	6	1,01%
Sabırlı Olmak	3	0,51%
Temizliğe Önem Vermek	5	0,84%
Fedakâr Olmak	5	0,84%
Zamanı Etkin Kullanmak	4	0,68%
Geçmişe Değer Vermek	2	0,34%
Güvenmek-Güvenilir Olmak	17	2,87%
İşini Severek Yapmak	2	0,34%
Emanete Sahip Çıkmak	3	0,51%
Araştırmacı Kişiliğe Önem Vermek	11	1,86%
Yaşama Sevinci ile Dolu Olmak	6	1,01%
Hoşgörülü Olmak	3	0,51%
Azimli Olmak	3	0,51%
Tutarlı Olmak	1	0,17%
Üşengeç Olmamak	7	1,18%
Soğukkanlı Olmak	3	0,51%
Dürüst Olmak	8	1,35%
Alçak Gönüllü Olmak	1	0,17%
Tutumlu Olmak	5	0,84%
TOPLAM	478	80,74%

Hikâyelerde en sık kullanılan kişisel gelişimi destekleyen eğitsel iletiler arasında 55 defa kullanılmasıyla “*sorumluluk almak*” iletidir. “Sorumluluk almak” ileti toplam iletilerin % 9.29’unu meydana getirmiştir. İkinci en sık kullanılan ileti ise 40 sıklıkla “*sevgiye değer vermek*” iletidir. Bu ileti toplam iletilerin % 6.76’ sını oluşturur. Hikâyelerde toplam 478 defa kişisel gelişimi destekleyen eğitsel ileti kullanılmış ve bu tüm iletilerin % 80.74’ünü oluşturmuştur.

Tablo 9. Toplumsal gelişimi destekleyen iletilerin kullanım sıklığı

İleti Adı	F	%
Komşuluk İlişkileri Yaşatmak T1	6	1,01%
Gelenek Görenekleri Yaşatmak T2	9	1,52%
Toplumsal Eşitliği Gözetmek T3	11	1,86%
Görgü Kurallarına Uymak T4	19	3,21%
Birlik ve Beraberliği Sağlamak T5	11	1,86%
Yol Gösterici Olmak T10	4	0,68%
Yardımsaver Olmak T6	5	0,84%
Hakka Saygı Duymak T8	4	0,68%

Tablo 9. (Devamı) Toplumsal gelişimi destekleyen iletilerin kullanım sıklığı

Misafirperver OlmakT9	15	2,53%
Doğru İletişim KurmakT7	11	1,86%
PaylaşmakT11	1	0,17%
TOPLAM	96	16,22%

Hikâyelerde en sık kullanılan toplumsal gelişimi destekleyen eğitsel iletiler arasında 19 defa kullanılmasıyla “görgü kurallarına uyma” iletidir. “Görgü kurallarına uyma” ileti toplam iletilerin % 3.21’ini oluşturmuştur. İkinci en sık kullanılan toplumsal gelişimi destekleyen ileti ise 15 sıklıkla “misafirperver olmak” iletidir. Bu ileti toplam iletilerin % 2.53’ünü oluşturur. Hikâyelerde toplam 96 defa toplumsal gelişimi destekleyen eğitsel iletinin kullanılmış olması tüm iletilerin %16.22’sini oluşturmuştur.

Tablo 10. Ulusal düşüncenin gelişimini destekleyen iletilerin kullanım sıklığı

	F	%
Vatanını Sevmek	3	0,51%
Dil Bilinci Oluşturmak	8	1,35%
Çevre Bilinci Oluşturmak	4	0,68%
TOPLAM	15	2,53%

Hikâyelerde en sık kullanılan ulusal düşüncenin gelişimini destekleyen eğitsel ileti arasında 8 defa tekrar etmesiyle “dil bilinci oluşturmak” iletidir. “Dil bilinci oluşturmak” ileti toplam iletilerin % 1.35’ini oluşturmuştur. Bu kategorideki iletiler incelenen hikâyelerde 15 defa tekrar etmesiyle tüm iletilerin % 2.53’ünü oluşturmuştur.

Tablo 11. Evrensel düşüncenin gelişimini destekleyen iletilerin kullanım sıklığı

	F	%
Barış İçinde Yaşamak	3	0,51%
TOPLAM	3	0,51%
GENEL TOPLAM	592	100,00%

Hikâyelerde en sık kullanılan evrensel düşüncenin gelişimini destekleyen eğitsel ileti arasında 3 defa tekrar etmesiyle “barış içinde yaşamak” iletidir. “Barış içinde yaşamak” ileti toplam iletilerin % 0.51’ini oluşturmaktadır.

Mavisel Yener’in incelenen hikâye kitaplarında 41 farklı kişisel gelişimi destekleyen ileti, 11 farklı toplumsal gelişimi destekleyen ileti, 3 farklı ulusal düşüncenin gelişimini destekleyen ileti ve 1 çeşit de evrensel düşüncenin gelişimini destekleyen ileti tespit edilmiştir.

Kişisel gelişimi destekleyen iletilerden en sık elli beş defa ile “sorumluluk almak” ileti tekrarlanırken en az da “alçak gönüllü olmak” ve “tutarlı olmak” iletileri tekrarlanmıştır.

Mavisel Yener’in incelenen eserlerinde kullanılan doksan altı iletiyle, toplumsal gelişimi destekleyen iletiler, kişisel gelişimi destekleyen iletilerden sonra ikinci sıradadır. Çocuğun yaşadığı toplumdaki diğer bireylerle uyumunu kolaylaştıran bu iletilerden en sık kullanılanları şunlardır:

komşuluk ilişkilerini yaşatmak, gelenek – görenekleri yaşatmak, toplumsal eşitliği gözetmek, misafirperver olmak, doğru iletişim kurmak, hakka saygı duymak, görgü kurallarına uymak.

İncelenen kitaplarda 15 tane ulusal gelişimi destekleyen ileti tespit edilmiştir. Bu kategoride; vatan sevgisi, dil bilinci oluşturma ve çevre bilinci konularında iletiler aktarılmıştır.

Evrensel düşüncenin gelişimi kategorisinde ise barış içinde yaşamak iletilerine yer verilmiştir.

Sonuç

Yazarlar okuyucuya vermek istedikleri mesajları eserleri aracılığıyla aktarmaktadırlar. Kullandıkları iletilerin eğitselliği ve aktarış biçimleri, yazdıkları eserlerin yazınsal niteliklere uygun olup olmadığını gösteren en önemli unsurlardır. Bu nedenle araştırmamızda Mavisel Yener'in çocuklara yönelik yazdığı 23 tane hikâye kitabında yer alan iletilerinin eğitselliği ve aktarılış biçimi incelenmiştir.

Mavisel Yener'in incelenen eserlerinde 592 ileti tespit edilmiş ve bunların 478 tanesini kişisel gelişimi destekleyen eğitsel iletiler oluşturmuştur. Yazarın bu kategorideki iletilere bu denli ağırlık vermesindeki amacı, öncelikle kişilerin kendini tanımlarına yardımcı olmak istemesi olarak değerlendirilebilir. Kişisel gelişimi destekleyen iletilerle bireyin çok yönlü gelişmesi hedeflenir. Bireyin kendinde bulunan eksikleri bu iletilerle fark etmesi, çevresiyle de bulunduğu etkileşimin daha sağlıklı olmasını sağlar. Eğitsel iletilerle ilgili yapılan çalışmalarda bazı yazarların da eserlerinde kişisel gelişimi destekleyen iletileri diğer iletilere oranla daha fazla kullandıkları görülmüştür (Gülgönül,2014;Kaplan,2013;Akkaya,2008). Yener'in incelenen hikâyelerinde kişisel gelişimi destekleyen iletiler arasında 55 defa "sorumluluk alma" iletilerinin kullanıldığı görülmüştür. Bu ileti, çocuklara, okulda ve evde bazı sorumluluklarının olduğu hatırlatılarak aktarılmıştır. Ebeveynlerin iş hayatlarındaki ve ev yaşamlarındaki sorumlulukları üzerinde durulmuştur. Mavisel Yener hikâyelerinde seçtiği kahramanlar genellikle sorumluluklarının farkında olan tiplerdir. Yazar eserlerinde yine sıkça "sevgiye değer vermek" iletilerini kullanmıştır. Bu iletiyle hayvan sevgisi, doğa sevgisi ve insan sevgisi konularını işlemiştir. Özellikle hayvan sevgisi konusunu sıkça işlemesi Yener'in bu konudaki duyarlılığını da ortaya koymaktadır. Sevgi konusunda insan sevgisini, hayvan sevgisini ve tabiat sevgisini ele alan bir başka yazar da Hidayet Karakuş'tur (Kaplan, 2013). "Sağlığını korumak" iletilerini de çocuklara dengeli ve düzenli beslenme alışkanlığı, diş fırçalama alışkanlığı kazandırma amaçlanmıştır. Yazarın kendisinin aynı zamanda diş hekimi olması hikâyelerinde bu konuyu işlemesinde önemli bir etken olabilir. Yazar hikâyelerinde genellikle okumayı seven, hayal dünyaları geniş, sorunları kendi çözebilen, iletişim yetenekleri güçlü kahramanlar kullanmıştır. Bu özelliklerden dolayı da okuyucu kitlesine de olumlu özellikler aktarmaktadır.

Mavisel Yener, kişisel gelişimi destekleyen iletilerden sonra 96 iletiyle en sık toplumsal gelişimi destekleyen iletilerini kullanmıştır. Bilgin Adalı ve Mustafa Kutlu'nun da çocuklara yönelik yazdığı eserlerinde kişisel gelişimi destekleyen iletilerden sonra toplumsal gelişimi destekleyen iletilere ağırlık

verdiği bu konuyla ilgili yapılan araştırma sonuçlarında görülmüştür (Gülgönül,2014; Akkaya,2008). İnsanlar toplumsal bir varlık olması nedeniyle yaşadığı toplumun değer yargılarına uymak durumundadır. Görgü kuralları da toplumların önemli değerleridir. Yazar “görgü kurallarına” uyma iletiyle özellikle başkalarını rahatsız etmemeye özen gösterilmesi gerektiği ve yaşlılara saygı konularını işlemiştir. Türk kültüründe misafirperverliğe yüklenen anlam oldukça önemlidir. Yener de hikâyelerinde “misafirperver” olma iletiğine değinmiştir. Özellikle misafir ağırlarken her şeyin kusursuz olmasına dikkat eden aileleri konu almıştır. Mavisel Yener, kadın-erkek eşitliğini gözetmek ileti ile bu eşitliğin sağlanmadığı durumları anlatarak çocuğun çıkarımda bulunmasını amaçlamıştır. Yazar, toplumsal gelişimi destekleyen iletilerde “doğru iletişimi kurmak” iletişinin üzerinde durmuş ve ailelerin çocuklarını iyi anlamaları için onlarla doğru iletişim kurmaları gerektiğini vurgulamıştır.

Ulusal gelişimi destekleyen iletilerde özellikle “dil bilinci oluşturma” ileti üzerine durmuştur. Bu iletiyle dilimizdeki sözcüklerin anlamlarına uygun kullanılması gerektiği ve yabancı sözcüklerin etkisinden kurtarmanın önemine değinmiştir. Yabancı dilden gelen sözcüklerin günlük hayattaki sohbetlerde kullanımını eleştirdiği ortadadır. Mavisel Yener, hikâyelerinde vatan özlemi çeken kahramanları kullanarak vatan sevgisi iletişini aktarmayı amaçlamaktadır.

Mavisel Yener' in incelenen çocuklara yönelik eserlerinde en az evrensel düşüncenin gelişimini destekleyen ileti bulunmuştur.

Yazar, okuyucusunu güldürerek düşündürmeyi amaçladığından mizahi anlatımı sıkça kullanmıştır. Dili sade ve anlaşılır olmakla birlikte son derece akıcı olmasının sebebi kullandığı sözcüklerin zenginliğinden kaynaklanmaktadır.

Mavisel Yener'in incelenen eserlerinde okuyucunun dikkatini çekmek için “Kızlar Sünnet Olur Mu”, “Zeki'nin Zekâ'sı Kaçtı”, “Hayaletten Mektuplar” gibi başlıkları kullandığı görülmektedir. Yazar, kitaplarında okuyucunun merakını hikâyenin sonuna kadar canlı tutmayı başarabilen çok değişik temalar işlemiştir.

Mavisel Yener hikâyelerinde iletileri satır aralarına gizleyerek dolaylı yoldan aktarmaktadır. Öğretici olmak gibi bir kaygısı olmayan yazar, çocuklarda okuma alışkanlığı kazandırmayı amaçlamaktadır.

Hikâyelerdeki kişilerin gerçek hayattan seçilmesi, olayların herkesin yaşayabileceği türden olması okuyucunun ilgisinin eser üzerinde yoğunlaştırmasını sağlamaktadır.

İncelenen hikâye kitaplarında iletilerin, çocukların yaş seviyesine uygun olduğu görülmekte ve sakıncalı konularda ileti aktarımında bulunulmadığı tespit edilmiştir.

Öneriler

Mavisel Yener'in bu araştırmada incelenen eserlerinde, aktardığı iletilerin sayı ve çeşitlilik konusunda oldukça zengin olduğu ancak evrensel düşüncenin gelişimini destekleyen iletilerin diğer

iletilere oranla daha az kullandığı sonucuna varılmıştır. Bu kategorideki iletilere yazınsal yapıtlarda daha çok yer verilmesi, çocukların evrensel değerlere karşı olumlu tutum geliştirmelerine destek sağlayacaktır.

Öğretici olma gibi bir kaygısı olmayan Yener'in iletileri dolaylı yoldan aktarması okuyucunun bu eserleri zevkle okumasında etkili olacaktır. Yazarın hikâyelerinde genellikle aile içinde geçen olayları işlemesi ve kahramanları gündelik hayattan seçmesi, mizahi bir anlatımı kullanması çocuklarda okuma sevgisi ve okuma alışkanlığı kazandırmada yardımcı olması beklenmektedir.

Çalışma bu konuda yeni yapılacak olan akademik çalışmalara kaynaklık etmesi bakımından önemlidir. Eğitsel iletilerin tespiti ve aktarıcılığı konusunda yapılan akademik çalışmalar gerek ebeveynler gerek de öğretmenler açısından çocuklara yönelik yazınsal nitelikli kitapları tercih etmelerini sağlayabilir. Bu konuda yapılan ve yapılacak olan çalışmalarla, yazarların daha nitelikli kitapları yazmalarına sebep olabileceği gibi ilkökul düzeyinde okutulması gereken kitapları belirleyen kurumlara kaynaklık edebilir. Sınıf öğretmenlerinin de öğrencilere okutulacak olan kitapları önce kendilerinin okuyarak ve iletileri tespit ederek etkinlikler düzenlemeleri, çocukların bu eğitsel iletileri kazanmalarını etkin hale getirebilir.

Kaynakça

- Akkaya, A. (2008). *Mustafa Kutlu'nun hikâyelerindeki iletiler ve bu iletilerin çocuğa görelilik ilkesi açısından incelenmesi*. Elazığ: Fırat Üniversitesi, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi.
- Arseven, T. (2005). Mesaj açısından çocuk kitapları. *Hece Dergisi*, (104-105), 46-51.
- Aslan, Z. Ş. (2010). Değerler eğitiminde bir yöntem önerisi: edebiyat metinlerinden yararlanma. *Değerler Eğitimi Konferans Bildirileri* (s. 47-55). İstanbul: Damla Yayınevi.
- Babacan, Mahmut. (2007). *Yazılı ve sözlü anlatım*, İstanbul: 3F Yayınevi
- Demirel, Ş., Uludağ, M. E., Tozlu, N., Seven, S., ve Çeçen, M. A. (2011). *Edebi metinlerle çocuk edebiyatı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Ergin, A. ve Birol, C. (2005). *Eğitimde iletişim*, Ankara: Anı Yayıncılık
- Ergin, A. (2012). *Eğitimde etkili iletişim*, Ankara: Anı Yayıncılık
- Gökçe, O. (2006). İçerik analizi kuramsal ve pratik bilgiler, Ankara: Siyasal Kitabevi
- Gülgönül, B. (2014). *Bilgin Adalı'nın hikâye ve romanlarında yer alan eğitsel iletiler*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi.
- Hökelekli, H. (2011). *Ailede, okulda, toplumda değerler psikolojisi ve eğitimi*. İstanbul: Timaş Yayınları
- Kaplan, K. (2013). *Hidayet Karakuş'un roman ve hikâyelerinde yer alan eğitsel iletiler*. Afyonkarahisar: Afyon Kocatepe Üniversitesi, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi.
- Nazik, H. M. ve Bayazıt, A. (2005). *İnsan ilişkileri ve iletişim*, İstanbul: Ya-pa Yayın Pazarlama
- Özdemir, E. (1983). *Yazı ve yazınsal türler*, İstanbul: Varlık Yayınları
- Sever, S. (2013). *Çocuk ve edebiyat*, Ankara: Tudem Yayınları
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık